

Vabariigi Valitsuse määruse
„Paadrema looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse olemasoleva kaitseala ja hoiuala põhjal Paadrema looduskaitseala, korregeeritakse kaitseala piiri ja kehtestatakse uus kaitsekord.

Kavandatud Paadrema looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) asub Pärnu maakonnas Varbla vallas Paatsalu, Korju ja Tamba külas.

Kaitseala moodustatakse selleks, et tagada Paadrema loodusala soo- ja metsaelupaikade terviklik ja kõrgetasemeline kaitse. Kavandatava Paadrema looduskaitseala territoorium on olnud senini kaitse all Paadrema looduskaitseala ja Paadrema hoiualana. Paadrema looduskaitseala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 7. jaanuar 2003. a. määrusega nr 4 „Paadrema looduskaitseala kaitse alla võtmine ja Paadrema looduskaitseala kaitse-eeskiri” Paadrema hoiuala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a. määrusega nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas”. Määruse eelnõu on koostatud selleks, et uuendada ja ühtlustada piirnevate, kuid samas erinevate kaitstavate loodusobjektide kaitsekorda ja optimeerida kaitseala piirid. Uut ala kaitse alla ei võeta, küll aga piiri optimeerimisest tingituna kaitstava ala pindala väheneb.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitsekord seni, kuni kehtestatakse looduskaitseseaduse alusel uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määruks kaitse alla uut ala, vaid liidetakse kokku üheks kaitsealaks piirnevad kaitstavad loodusobjektid, mille käigus korregeeritakse kaitseala piiri vastavalt uuenenud kaardiandmetele ja kehtestatakse alale uus kaitsekord. Kompleksne ökosüsteemne kaitse on vajalik praeguse hoiuala kaitse all olevate väärtuste säilimiseks ja ühtlasi kaitseala lähiümbruses paiknevate loodusväärtuste soodsa seisundi tagamiseks.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduskaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatuse on tinginud vajadus tagada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud metsaelupaigatüüpide kaitse. Moodustatav kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Paadrema loodusala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni kaitse planeerimise spetsialist Meelis Suurkask (tel 516 4997, epost meelis.suurkask@keskkonnaamet.ee), arvestades Tiit Leito eksperdiarvamusega. Eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, looduskaitseseadusele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 627 2178, epost lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Kristina Parnaul-Ollik (tel 521 5500, e-post kristina.parnaul@mail.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, epost siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Paadrema looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta:

- 1) Paadrema soostikku, seda ümbritsevaid soo- ja metsakooslusi ning elustiku mitmekesisust;
- 2) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas. Need on niiskuslembesed kõrgrohud (6430 – (sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt Euroopa nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid)), puisniidud (6530*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*);
- 3) liiki ja selle elupaiku, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ nimetab II lisas. See liik on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*);
- 4) liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25; edaspidi *linnudirektiiv*) nimetab I lisas. Need liigid on kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*) ja merikotkas (*Haliaeetus albicilla*).

Vastavalt looduskaitseaduse (edaspidi *LKS*) §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Paadrema looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus ja haruldus ning loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Ohustatus ja haruldus. Paadrema looduskaitsealale jääb eriti ohustatud haudelinnuliikide kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) ja merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesitsus- ja toitumisala.

Paadrema looduskaitseala on ohustatud taimeliigi kauni kuldkinga (*Cypripedium calceolus*) kasvuala.

Tabel 1. Paadrema looduskaitseala kaitse-eesmärgiks olevad liigid

Liik	Eeldus	Kaitse-Kategooria ¹	Punase nimestiku kategooria ²
kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	ohustatus	I	ohualdis
merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	ohustatus	I	ohulähedased
kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	ohustatus	II	ohulähedased

¹ Looduskaitseaduse kohane kaitsekategooria.

² Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kategooria. Eesti Punane Raamat. 2008. Eesti Teaduste Akadeemia Looduskaitse Komisjon. <http://elurikkus.ut.ee/prmt.php>.

Eesti kaitsekategooria selgitus:

I kategooria liigid on liigid, kes on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena, ja/või liigid, kes on hävimisohus, kelle arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline.

II kategooria kaitse all on liigid, kes on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel, ning liigid, kes võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohtu.

III kaitsekategooriasse arvatakse liigid, kelle arvukust ohustab elupaikade ja kasvukohtade hävimine või rikkumine ja kelle arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka.

Kaitsealused liigid

Kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) on Eestis I kaitsekategooriasse arvatud ja Euroopa Liidu linnudirektiivi I lisasse kuuluv liik, kes eelistab pesitsemiseks suurte loodusmassiivide soolasid, kus rajab pesa tavaliselt soosaare või sooserva metsa. Viimastel aastakümnetel on liigi arvukus taastunud 55–65 paarini. Kaljukotka kaitse tegevuskava eelnõu seab lähiaja (aastani 2017) kaitse-eesmärgiks liigi arvukuse suurenemise kuni 70 paarini ning pikaajaliseks (aastani 2027) kaitse-eesmärgiks 80 paarini. Eesmärkide saavutamiseks näeb tegevuskava ette üheksa kaitsemeetet. Nendest olulisemad on soode ja soometsade kaitse, soode taastamine, metsakanaliste kaitse tõhustamine, elupaikade häirimise vähendamine, uute pesapaikade otsimine ja kaitse alla võtmine. (Kotkaklubi, 2013. Kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) kaitse tegevuskava) Paadrema looduskaitsealal pesitsev vahelduva edukusega üks paar kaljukotkaid.

Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) on Põhja-, Kesk- ja Ida-Euroopa riikides pesitsev liik, kelle arvukus vähenes oluliselt Läänemere ümbruses 19. sajandi teises pooles ja 20. sajandi alguses vaenamise ning 20. sajandi keskpaigas kloororgaaniliste ühendite kasutamise tõttu. Tänu alates 1957. aastast rakendatud kaitsemeetmetele on praeguseks liigi arvukus küll taas hakanud suurenema ja on Kotkaklubi hinnangul jõudnud 220–250 paarini, kuid jätkuvalt ei saa seda lugeda sellele liigile soodsaks seisundiks. (Nellis, R. 2013. Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava). Paadrema looduskaitsealal pesitseb vahelduva edukusega üks paar merikotkaid.

Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) on väheneva arvukusega taimeliik, mis on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning mis on arvatud looduskaitsealade alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kaunis kuldking on mitmeaastane taim, mis kasvab põõsastikes, metsaservades, salumetsades ja puisniitudel. Paadrema looduskaitsealal kasvab liik Soosaare sihtkaitsevööndis. Liiki ohustab kasvukohtades metsaraie, korjamine ja puisniitude kinnikasvamine.

Haruldased ja ohustatud kooslused. Paadrema looduskaitsealal asuvad looduslikud metsa- ja sookooslused. Elupaigatüübid vanad loodusmetsad (9010*), laialehised metsad (9020*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning märgitud seal esmatahtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Nimetatud elupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud nende kooslustega seotud liigid, kes kasutavad eespool nimetatud elupaigatüüpi elupaigana või toitumisalana. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud liike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Loodusdirektiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele.

Niiskuslembesed kõrgrohusud (6430) on kõrgekasvuliste soontaimede rohustud, mis palistavad kitsa ribana jõekaldaid, kuid ka metsa- ja sooservi. Need moodustavad sageli puhverala väärtuslikuma tuumala ümber (Paal, J. 2007. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis).

Natura 2000 standardandmebaasi põhjal leidub Paadrema looduskaitsealal elupaigatüüpi 10,8 ha suurusel alal. 2013. aasta inventuuril kaardistati on kooslusi 7,3 ha-l. Ülejäänud osa vastab pigem soostuvate ja soo-lehtmetsade (9080*) elupaigatüübile. Elupaigatüüp asub valdavalt kaitseala lääneosas, kunagistel niidualadel ja paikneb Tamme sihtkaitsevööndis.

Puisniidud (6530*) on väikestest puutukkadest, põõsastest ning avatud niidulaikudest koosneva taimkattekompleksiga. Puisniit on poollooduslik kooslus, mis on tekkinud võsa ja puude osalise raiumise, niitmise ning karjatamise koosmõjul ning nende iseloomuliku ilme ja taimkatte püsimiseks on vaja iga-aastast niitmist või karjatamist (Paal, J. 2007. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis).

Natura 2000 standardandmebaasi põhjal moodustab elupaigatüüp 3,6% ehk 49,2 ha Paadrema loodusala territooriumist. Kaardistatud on kooslused 7,1 ha-l. Elupaigatüübi seisund 3,0 ha-l on C ja 4,1 ha on seisundi hinnanguta elupaik. Elupaigad kaardistasid Meeli Mesipuu ja Katrin Jürgens 2002. aastal. Majandamise lakkamise tulemusena on suurem osa (43 ha) varem registreeritud puisniidust kujunenud soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Elupaigatüüp asub kaitseala lääneosas ja paikneb Tamme sihtkaitsevööndis.

Liigirikkad madalsood (7230) on karbonaatse veega vähese inim mõjuga sookooslused, mida leidub kõigis Euroopa Liidu maades, välja arvatud Luksemburgis ja Portugalis. Madalsoo on soode esimene arenguaste, kus rohkem kui 30 cm tisedusest turbakihiest hoolimata saavad taimed suurema osa toitaineid põhjaveest. Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad eeskätt liigirikkad madalsood ja soostunud niidud. Tegemist on peamiselt turvast moodustavate väiksekasvuliste tarnade ja pruunsammaldega kaetud märgaladega (Paal, J. 2007. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis).

Paadrema soo on üks vähestest looduslähedases seisundis säilinud suurtest liigirikastest madalsoodest Eestis ning seetõttu on sellel väga suur looduskaitse väärtus. Eesti märgalade inventeerijad on Paadrema sood kõrgelt hinnanud selle hüdroloogilise omapära ja mitmekesise taimkatte pärast, aga ka ümbruskonna veerežiimi stabiliseerijana: soo toitub karbonaatsest põhjaveest, mille tõttu kasvab seal isegi üle meetri tisedusel turbalasundil madalsoole iseloomulik taimestik (Kiristaja, P. 2003. Paadrema looduskaitseala. Eesti Loodus: 2–3).

Natura 2000 standardandmebaasi põhjal moodustab elupaigatüüp 54% ehk 741 ha Paadrema loodusala territooriumist. Liigirikkad madalsood on kaitseala tuumikkooslused ning moodustavad kaitseala 2013. aasta inventuuri alusel üldpindalast 40%. Madalsookooslused asuvad kaitseala keskosas ning elupaigatüüpi on kaardistatud 543 ha suurusel alal. Liigirikka madalsoo elupaigatüübi seisund on valdavalt hea. Madalsoid ohustab kuivendamine ja võsastumine, mis on selle elupaiga pindala võrreldes varasemaga vähendanud.

Vanad loodusmetsad (9010*) on inim mõjuta või vähese inim mõjuga metsad. Sellesse elupaigatüüpi kuuluvad looduslikud vanad metsad, mis esindavad vähese inim mõjuga või üldse igasuguse inim mõjuta kliimaskooslusi. Vanad loodusmetsad on elupaigaks paljudele ohustatud liikidele, eriti sammaltaimedele, seentele ja selgrootutele loomadele, peamiselt mardikatele (Paal, J. 2007. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis).

2013. aastal kaardistas Sirje Azarov Natura kriteeriumidele vastavad alad 40,9 ha-l, millest 13,7 ha oli väga heas (A) seisundis, 20,6 ha heas (B) seisundis ning 6,6 ha seisundiga C. Paiguti on kaasnevaks elupaigatüübiks soostuvad ja soo-lehtmetsad. Valdavalt on tegemist männikutega. Metsad paiknevad Annepselja sihtkaitsevööndis, täpsemalt kaitseala kagu- ja lõunaosas ning ühe lahustükina loodeosas. Tegemist on heas ja väga heas seisundis esmatähtsa elupaigatüübiga, mille säilimise tagab kehtiv sihtkaitsevööndi režiim. Seetõttu on põhjendatud vanade loodusmetsade nimetamine kaitseala ja loodusala kaitse-eesmärgina. Kooslusele avaldavad positiivset mõju loodusliku veerežiimi taastamistööd.

Vanad laialehised metsad (9020*) kui üleminek läänetaiga ja nemoraalsete metsade vahel on

Eestis haruldane elupaigatüüp, kuna neid leidub võrdlemisi väikeste laikudena piiratud aladel. Iseloomulik on metsakoosluse pikaajaline kasvamine samas paigas, surnud puude rohkus, samblike, seente, putukate ja mullafauna suur liigirikkus (Paal, J. 2007. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis).

Natura 2000 standardandmebaasi põhjal moodustab elupaigatüüp 1,6% ehk 21,9 ha Paadrema looduskaitseala territooriumist. Kaardistatud on kooslused 2013. aasta inventuuril 10,8 ha, millest 6,2 ha on väga heas (A) seisundis ja 4,6 ha heas (B) seisundis. Elupaigatüüp asub valdavalt kaitseala loodeosas, paiknedes Tamme ja Soosaare sihtkaitsevööndis.

Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) on niisked või märjad metsad. Eestis käsitletakse seda tüüpi laiamahulise, hõlmates sellega, lisaks madalsoo- ja lodumetsadele, ka lehtpuu enamusega soostunud metsad. Soostuvaid ja soo-lehtmetsi ohustab kuivendamine (Paal, J. 2007. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis).

Paadrema looduskaitsealal leidub elupaigatüüp soostuvaid ja soo-lehtmetsad 658 ha suurusel pindalal. Natura 2000 standardandmebaasi andmetel on soostuvate ja soo-lehtmetsade tüüpi elupaiku 315,8 ha-l, mis moodustab 23,1% loodusala pindalast. 2013. aasta andmetel leidub soostuvaid ja soo-lehtmetsi 658 ha, millest 65,2 ha on väga esinduslikud (A), 354,7 ha on hea esinduslikkusega (B), 236,6 ha on arvestatava (C) ning 1,5 ha on väheesindusliku (D) seisundiga) ning loodusliku arengu tulemusena võib elupaiga pindala suurened 710 ha-ni.

Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 punkt 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Paadrema looduskaitseala jääb täies ulatuses üle-euroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000 kuuluvale Paadrema loodusale (Paadrema loodusala EE0040341). Paadrema looduslal on kohustus kaitsta elupaigatüüpe niiskuslembesed kõrgrohusid (6430), puisniidud (6530), liigirikkaid madalsood (7230), vanad laialehelised metsad (9020) rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Võrreldes Paadrema loodusala eesmärkidega, pole kaitse-eesmärgiks seatud rohunditerikkaid kuusikuid (9050). Rohunditerikaste kuusikute elupaigatüüp oli ekslikult määratud. 2013. aasta inventuuril selgus, et tegemist on soostuvate ja soo-lehtmetsade elupaigatüübiga, mille teises rindes leidub kohati kuuske.

Lisaks eelpool nimetatud loodusväärtustele on Paadrema looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik – eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus või ka neile liikidele, kelle elupaigalised eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole

kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel sisustatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärgi saavutamist (LKS § 14 lg 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest III kategooria kaitsealustest liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse eesmärgiks, on kaitsealal roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), sookurg (*Grus grus*), teder (*Tetrao tetrix*), mudatilder (*Tringa glareola*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), harilik porss (*Myrica gale*), Siberi võhumõök (*Iris sibirica*), lodukannike (*Viola uliginosa*) ja harilik valvik (*Leucobryum glaucum*). Nimetatud liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS § 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas toodud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Kaitseala moodustatakse tulenevalt vajadusest tagada Paadrema loodusala soo- ja metsaelupaikade terviklik ja kõrgetasemeline kaitse vastavalt keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (edaspidi KeÜS) § 8. Terviklikkuse ja kõrgetasemelise kaitse printsiip tähendab Euroopa Kohtu laia praktika põhjal seda, et keskkonna kaitseks tuleb eelistada meetmeid, mis välistavad või vähendavad ebasoodsa keskkonnamõju ülekandumist ühelt keskkonnaelemendilt teisele, ning eelistada tuleb erinevate alternatiivsete kaitsemeetmete kaalumisel neid meetmeid, mis tagavad loodusväärtustele parema kaitse. Kavandatava Paadrema looduskaitseala territoorium on olnud osaliselt kaitse all Paadrema looduskaitseala ja Paadrema hoiualana. Looduskaitseala moodustamisega soovitakse üksteise kõrval olevad alad koondada üheks terviklikuks looduskaitsealaks. Selle tegevuse peamine eesmärk on ühtlustada kaitsekorda, kehtestada hoiuala territooriumil paiknevate loodusväärtuste kaitseks konkreetsem ja proportsionaalne kaitsekord ning tagada liikidele vajalike liikumis- ja levikukoridoride säilimine. Kuna hoiuala kaitseréžiim tagab kaitse ainult elupaikade ulatuses ega väldi piirnevate aladelt tulenevat ebasoodsat mõju (näiteks lageraiet vahetult elupaiga kõrval, kus servaeefekti tõttu saab kahjustatud ka elupaik), siis ei ole hoiuala kaitseréžiim kooskõlas nimetatud kõrgetasemelise kaitse printsiibiga. Lisaks arvestades piirangute kompenseerimise mehhanisme, kus hoiualal kompenseeritakse piiranguid võrdväärselt piiranguvööndiga, samas kui metsaelupaigatüüpide kaitse tähendab sisuliselt sihtkaitsevööndi réžiimi, siis ei kohelda hoiuala maaomanikke ja looduskaitseala maaomanikke piirangute kompenseerimisel võrdselt, ehkki kaitstavad loodusväärtused on samaväärsed.

Paadrema looduskaitseala territooriumist moodustavad loodusdirektiivi elupaigatüübid 92%. Madalsookooslused moodustavad kaitsealast 40% ja metsaelupaigad 52%. Metsaelupaikadest on Paadrema looduskaitsealal esindatud soostuvad ja soo-lehtmetsad (658 ha, mis moodustab 48% kaitseala pindalast. Koos potentsiaalsete elupaikadega on elupaigatüübi pindala 710 ha, mis moodustab 52% kaitseala pindalast), vanad loodusmetsad (41 ha, mis moodustab 3% kaitseala pindalast) ja vanad laialehelised metsad (10,8 ha, mis moodustab 0,8% kaitseala pindalast).

Looduskaitse arengukava kohaselt on looduskoosluste (madal soo- ja metsakoosluste) soodsa seisundi tagamiseks vajalik neil aladel välistada majandustegevus, mis on võimalik ainult ala kaitse

alla võtmisel. Madalsookoosluste soodsa seisundi tagamiseks on vajalik säilitada madalsookoosluste veerežiimi ja taastada rikutud looduslikku veerežiimi.

Paadrema looduskaitseala jätkuv kaitse all olemine on oluline haruldaste ja ohustatud looma- ja taimeliikide kaitseks. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud I kaitsekategooria liigid kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*) ja merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ning II kaitsekategooria liik kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*). Paadrema looduskaitseala on nende liikide oluline pesitsus-, toitumis- ja kasvuala ning need liigid on katusliikideks teistele kaitsealal olevatele kaitsealustele liikidele.

Paadrema soo haudelinnustikus on registreeritud 27 linnuliiki, nendest 9 on looduskaitsealused liigid ja 10 on linnudirektiivi I lisas nimetatud liigid.

Paadrema looduskaitseala moodustamine on põhjendatud asjaoluga, et tegemist on ülepiinnaliselt Natura võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga samades piirides asub Paadrema loodusala.

Arvestades eespool mainitud elupaigatüüpide suurt osakaalu ja paljude kaitsealuste liikide leidumist alal on Paadrema looduskaitseala moodustamine põhjendatud nii ala loodusväärtuste kaitse tagamiseks kui ka selleks, et kindlustada Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmine.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna loodava Paadrema looduskaitseala peamine kaitse-eesmärk on looduslike elupaikade ja liikide kaitse, siis on kaitseala tüübiks valitud looduskaitseala, et kaitsta tervikuna madalsoode ja märgade metsade elupaiku ning kaitsealuste liikide elupaiku. Looduskaitseala on kaitseala looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks.

Hoiuala kaitsekord ei võimalda eesmärkide täitmiseks mitme vajaliku piirangu rakendamist (nt ehitamine, jahi reguleerimine), mistõttu pole see antud juhul sobiv kaitstava loodusobjekti tüüp. Samuti ei sobi kaitstava ala tüübiks püsielupaik, kuna püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte paljude väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja vööndite piirid

2.4.1. Kaitseala välispiir ja laiendused

Kaitseala piiritlemise aluseks on Eesti põhikaart (mõõt 1 : 10 000) ja maakatastri andmed. Planeeritava kaitseala kogupindala on 1364,4 ha. Looduskaitseala moodustamisel liidetakse kaks kõrvuti asetsevat kaitsealust territooriumit: Paadrema looduskaitseala ja Paadrema hoiuala. Paadrema looduskaitseala territoorium suureneb 25,6 ha võrra (looduskaitsealaga liidetakse 29,7 ha ja kaitsealast arvatakse välja 4,1 ha). Summaarselt väheneb kaitsealune territoorium 2,9 ha võrra. Praegu on Paadrema looduskaitseala pindala 1338,9 ha ja Paadrema hoiuala pindala 28,4 ha. Kahe ala liitmisel kaitstava ala pindala väheneb, kuna kaitseala piiri korrigeerimisega arvatakse kaitseala koosseisust välja kraavikaldad, metsatee- ja sihiservad.

Moodustatava Paadrema looduskaitseala pindalast on eramaad 76,9 ha (13 maaüksust), riigimaad 1287,5 ha (9 maaüksust). Looduskaitsealaga liidetavast maast moodustab riigimaa 29,65 ha (muudatus neljal maaüksusel) ja eramaa 0,05 ha (muudatus Tamme maaüksusel). Kaitsealast välja arvatavast maast on 1,8 ha riigimaad ja 2,3 ha eramaad.

Paadrema looduskaitseala koosneb kahest lahustükist. Kaitseala piir peab olema looduses selgelt

tuvastatav ja üheselt mõistetav, seetõttu on piiritlemisel eelistatult kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte: metsateid, metsasihte, kraave, katastripiire. Kaitseala piiridele jäävad teed jäeti kaitsealast välja, kuna nendel liiklemine ja nende hooldamine ei ohusta kaitseala kaitseesmäärke. Välispiirina kasutati metsateede, metsasihtide ja kraavide korral kaitsealapoolseid servasid. Selgete, looduses eristatavate piiride objektide puudumisel on kasutatud looduses kindlatest punktidest lähtuvaid mõttelisi sirgeid. Kaitseala lääneosas Tamme kinnistul on kaitseala välispiiri kirjeldamiseks kasutatud mõttelisi sirgeid. Kraavi otsast punkti koordinaatidega X: 23°44'03,821604"; Y: 58°30'57,91716", sealt punkti X: 23°44'04,75512"; Y: 58°30'55,24326" ja sealt katastriüksuse piirile punkti X: 23°44'03,09048"; Y: 58°30'55,20438". Piir kulgeb mööda mõttelist sirget läbi metsa Tamme katastriüksuse nurgapunktist X: 23°44'04,183152"; Y: 58°30'54,527616" punkti X: 23°44'06,152316"; Y: 58°30'52,051644" magistraalkraavi kaldal. Edasi kulgeb piir mööda kraavikalda kaitseala poolset serva kuni punktini koordinaatidega X: 23°44'17,046708"; Y: 58°30'51,98688" ning sealt läbi metsa mööda mõttelist sirget punkti koordinaatidega X: 23°44'04,267896"; Y: 58°30'40,752324" Küti oja kaldal.

Kaitseala lahustükil on kaitseala piiritletud üldjuhul mööda kõlvikupiiril olevaid kraavikaldasid nii, et kaitseala lahustüki osa jääb tervikuna maaüksusele Paadrema looduskaitseala 6 (86301:001:0335) ja kaitseala piir kulgeks mööda kraavide kaitseala poolset kallast.

2.4.2. Kaitseala vööndite piirid

Kaitseala on tsoneeritud kogu ulatuses sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit: Annepselja, Tamme ja Soosaare sihtkaitsevöönd. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsa- ja sookoosluste loodusliku arengu tagamiseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimiseks. Piiranguvööndi kaitsekord ei võimalda tagada metsa- ja soo-elupaikade (nt liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)) soodsat seisundit, sest võimaldab metsa majandamist ja kuivendussüsteemide hooldamist, samuti ei ole piiranguvööndis võimalik seada liikumispiiranguid, et hoida ära ohustatud liikide pesitsusaegne häirimine. Kohati on sihtkaitsevööndisse arvatud nooremaid ja praegu väikese loodusväärtusega metsi, noorendikke. Väärtuslike metsaelupaikade säilitamiseks on sihtkaitsevööndisse arvatud suuremad metsaalad, kus tulevikus kujuneksid välja ökoloogiliselt terviklikud metsakooslused ja väheneks negatiivse servaefekti mõju loodusmetsas (struktuurilt mitmekesisuses ja metsakasvatuse seisukohast raieküpsuse saavutanud metsades) elutsevatele liikidele. Vaid fragmente kaitstes ei suurene ala soodne seisund liikide elupaigana.

Annepselja sihtkaitsevöönd

Annepselja sihtkaitsevööndi pindala on 463,1 ha ja see moodustab 34% kogu kaitseala territooriumist. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik eeskätt soo- ja metsaelupaikade ja I kaitsekategooria loomaliikide (kaljukotka, merikotka) elupaikade kaitseks. Sihtkaitsevööndisse on hõlmatud kaljukotka ja merikotka pesapaik koos seda ümbritseva soolaga. Suure osa sihtkaitsevööndist moodustab Soometsa ehk Paadrema madalsoo (kunagi kandis soo ka Annepselja soo nime). Sihtkaitsevööndi kaitseréžiim erineb naaberlade réžiimist, kuna Annepselja sihtkaitsevööndis on kehtestatud liikumiskeeld 15. veebruarist kuni 31. juulini. Liikumiskeeld on kehtestatud kaljukotka ja merikotka kaitseks.

Annepselja sihtkaitsevööndi piir ühtib Paadrema looduskaitseala välispiiriga, millest on eraldatud teised sihtkaitsevööndid. Annepselja sihtkaitsevööndi ja Tamme sihtkaitsevööndi külgnemiskohal on vööndid piiritletud mööda katastriüksuse Paadrema looduskaitseala 4 (tunnus: 86302:001:0105) läänepiiri. Sihtkaitsevööndi loodeosas kulgeb sihtkaitsevööndite vaheline piir mööda mõttelist sirgjoont katastriüksuse 86302:001:0105 käänupunktist koordinaatidega X: 23°46'08,14224"; Y:

58°30'42,206868" kaitseala välispiiril oleva punktini koordinaatidega X: 23°47'27,661128"; Y: 58°30'55,554516".

Tamme sihtkaitsevöönd

Tamme sihtkaitsevööndi pindala on 900 ha ja see moodustab 65,9% kogu kaitseala territooriumist. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsa- ja madalsookoosluste looduslikkuse säilitamiseks ja taastamiseks. Looduskaitseala põhja-, lääne- ja lõunaosas ühtib sihtkaitsevööndi piir Paadrema looduskaitseala välispiiriga ning idaosas Annepselja sihtkaitsevööndi piiriga. See sihtkaitsevöönd erineb eelmisest, kuna selles vööndis pole liikumispiirangut. Tegemist on alaga, mis ei jää teadolevalt häirimistundlike linnuliikide pesade lähedusse, mistõttu pole liikumispiirangud sellel alal vajalikud.

Soosaare sihtkaitsevöönd

Soosaare sihtkaitsevööndi pindala on 1,3 ha ja see moodustab 0,1% kogu kaitseala territooriumist. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsakoosluste ja II kaitsekategooria taimeliigi (kaunis kuldkinga) kasvukohtade kaitseks. Soosaare sihtkaitsevöönd paikneb lahustükina majandatavate põllumaade keskel. Sihtkaitsevööndi piir ühtib looduskaitseala piiriga.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsereežiimi uuendamise vajaduse tingis praeguse vana korraga kaitseala ja hoiuala kaitsereežiimi ebaselgus ja ebapiisavus. Kaitseala kaitse-eeskirja koostamise aluseks olid: 1) Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni spetsialistide välitöödel saadud info; 2) OÜ Consultare 2013. aastal koostatud Paadrema looduskaitseala ja Paadrema hoiuala (Paadrema loodusala) kaitsekorralduskava aastateks 2014–2023; 3) Tiit Leito 2015. aastal koostatud eksperdihinnang „Paadrema looduskaitseala ekspertiis”.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi ja Tiit Leito eksperdiarvamust kaitse-eeskirja, tsoneeringu ja kaitsekorra kohta. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal olevate liikide ja elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi PS) § 32,). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiõlemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem

koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Kaevandamisalase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks vastavad piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale, majandustegevuse piiramise astmele ja asukohale on kaitseala jagatud kolmeks sihtkaitsevööndiks.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse eelnõukohase määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 7. jaanuari 2003. a määrus nr 4 „Paadrema looduskaitseala kaitse alla võtmine ja Paadrema looduskaitseala kaitse-eeskiri” ning Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määruse nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas” § 1 lõike 1 punkt 26 ja määruse lisas esitatud Paadrema hoiuala kaart.

Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita pilliroo ega adru varumist. Kaitsealal leidub vähesel määral pilliroogu, kuid pilliroo kasvualad on väikesed ega oma majanduslikku väärtust. Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita ujuvvahenditega liikumist ega kalapüüki, kuna kaitsealal ei ole veekogusid, millel oleks võimalik ujuvahendiga liigelda ning kala püüda. Seetõttu ei kajastata kaitse-eeskirjas ka valitseja nõusolekul lauri või paadisilla püstitamist või laiendamist. Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita sõidukitega ning maastikusõidukitega sõitmist teedel, kuna kaitsealal ei asu teid ehitusseadustiku § 92 tähenduses.

2.5.2. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Kaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit: Annepselja, Tamme ja Soosaare.

Annepselja sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja madalsookoosluste looduslikkuse säilitamine ja taastamine ning kaitsealuste linnuliikide kaljukotka ja merikotka elupaikade kaitse. Kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood, vanad loodusmetsad ning soostuvad ja soo-lehtmetsad.

Tamme sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja madalsookoosluste looduslikkuse säilitamine ja taastamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Kaitstavad elupaigatüübid on niiskuslembesed kõrgrohusid, puisniidud, liigirikkad madalsood, vanad loodusmetsad, vanad laialehised metsad ning soostuvad ja soo-lehtmetsad. Loodusdirektiivi nõuetele vastavad elupaigad moodustavad sihtkaitsevööndi pindalast 86%.

Soosaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluse kaitse ning II kaitsekategooria taimeliigi kasvukohtade kaitse. Kaitstav elupaigatüüp on vanad laialehised metsad. Loodusdirektiivi nõuetele vastavad elupaigad moodustavad sihtkaitsevööndi pindalast 100%. Liik, mille isendite kasvukohtasid kaitstakse, on kaunis-kuldking.

2.5.3. Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud kaljukotka ja merikotka pesitsusperioodi tõttu kehtestatud liikumispiirangu ajal. Annepselja sihtkaitsevööndis on inimeste liikumine piiratud 15. veebruarist kuni 31. juulini. Liikumispiirang Annepselja sihtkaitsevööndis on määratud kaitsealuste liikide pesitsusaegse rahu tagamiseks. Väikese grupi inimeste viibimine ning marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine ei kahjusta olulisel määral kaitseala elupaiku.

Kaitsealal on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Enam kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvaürituse osalejate arvu piiramine on vajalik liigse inimkoormuse ohjamiseks koormustundlikes elupaikades. Suur inimhulk võib kahjustada elupaiku ja pinnast ning suurendada reostuskoormust. Kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamisel kitsendusi ei seata, kuna sellise suurusega inimgrupi mõju ei ole oluline. Ala on valdavalt raskesti juurdepääsetav ja sealsed kaitseväärtuslikud elupaigad on õrnad (valdavalt madalsoo kooslused), samuti on kaitsealal mitu häirimistundlikku kaitsealust liiki, keda võib ala külastamine kahjustada. Alal puuduvad väljaehitatud külastusobjektid ja uusi rajatise ei planeerita. Vähesed traditsiooniliselt külastatavad kohad kaitsealal on tuntud pigem kohalikele ja külastussurve neile pole kuigi suur.

Sõidukiga ning maastikusõidukiga sõitmine on lubatud tulenevalt looduskaitseseaduse § 30 lõikest 3 järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ja kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Lisaks on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine kaitse-eeskirjaga lubatud töödel. Kuna kaitseala maastik on tallamis- ja erosioonitundlik, siis võib sõidukite, seal hulgas ka jalgratastega, ja maastikusõidukitega sõitmine väljaspool teid igal aastaajal, sõltumata ilmastikutingimustest, kahjustada kaitsealal asuvaid kooslusi. Piirang kehtestatakse alal asuvate elupaigatüüpide kahjustamise ja pinnasekahjustuste vältimiseks. Erandid on lubatud, et võimaldada vajaduse korral eri- või hädaolukorras tegutsemist ning sihipäraste ja kaitsealal lubatud tegevuste läbiviimist, mis ei tohi aga seada ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Praegu niisugused kohad kaitsealal puuduvad, kuid kaitse-eeskirjaga on jäetud võimalus, et vajaduse ja võimaluse korral saab kaitsealal telkida ja lõket teha, kui see ei ohusta kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine. Jahipidamise ajalise piirangu seadmisel on juhitud looduskaitseseaduse § 50 lõikest 5 ning see kehtib kaljukotka ja merikotka pesitsemise ning poegade eest hoolitsemise ajal Annepselja sihtkaitsevööndis. Väljaspool lindude pesitsusaega ja pärast poegade iseseisvumist ei kahjusta jahipidamine kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Jahipidamise ajaline piirang Annepselja sihtkaitsevööndis on seotud sihtkaitsevööndi liikumispiiranguga.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, seejuures on eesmärk kaitseala loodusliku veerežiimi säilitamine ja taastamine. Veerežiimi säilitamine on vajalik sookoosluste ja soovikumetsade elupaikade säilimiseks. Paadrema looduskaitseala veerežiim on kuivendusest oluliselt mõjutatud. Maapinna lang on kagu-loodesuunaline, kõrguste vahe kaitseala piiridel on ca 6 m, lang on suhteliselt ühtlane. Vett viivad kaitsealalt välja peamiselt Küti oja suubuvad kraavid. Oluliselt on veerežiim häiritud soo lõunaosas, kus looduslikku veerežiimi mõjutavad kaitseala läbiv Küti oja ja selle lähistelt algav kraavistik. Soo keskosas paikneb ringjas kraavisüsteem, mis on küll osaliselt amortiseerunud, kuid viib siiski olulisel hulgal vett soost välja. Ala loodeosas paikneb kaitseala läbiv kraav, mille

läänepoolne osa on looduslik veekogu, idapoolne osa aga inimese rajatud veejuhe. Kraav on heas seisus ja olulise vooluhulgaga. Teised ala loodeosas paiknevad kraavisüsteemid on amortiseerunud ja nende tähtsus vee äravoolul on väiksem. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Regulatsioon annab võimaluse vajadusel poollooduslike koosluste esinemisalal olevate maaparandussüsteemide hooldamiseks ning vajadusel kaitseala piirikraavide korrastamiseks. Kaitseala edelaosa läbib Küti oja, mis on väljaspool kaitseala asuvate maaparandussüsteemide eesvooluks. Kaitse-eeskirjaga antakse võimalus vajadusel nimetatud eesvoolu korrastada.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Üldjuhul tagatakse kaitsealuste liikide soodne seisund elupaikade kaitsega või taastamisega. Regulatsiooniga antakse võimalus vajaduse korral kaitsealuste liikide elutingimuste parandamiseks (tehispesade rajamine, kasvukohtade valgustingimuste reguleerimine vms).

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tee ja tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustööd. Muu ehitustegevus, mis loetelu alla ei mahu, on keelatud. Regulatsioon on vajalik, et vajaduse korral rajada ja hooldada kaitseala veerežiimi reguleerimiseks vajalikke ehitisi. Samuti võib tekkida vajadus hooldada olemasolevaid jalgteid, paigaldada infotahvleid ja kaitseala tähiseid. Regulatsioon on vajalik kaitseala piiride vahetusse naabrusesse jäävate kraavide ja teede hooldamiseks, kui hooldustööde käigus on vaja teha töid ka kaitseala territooriumil (murdunud puude koristamine, truubiotsade remont jms). Tulenevalt tehnoloogiast, ehitise eripärast ja asukohast ei saa määrusega lõplikult hinnata, kas ehitustegevus ohustab kaitse-eesmärke või mitte, mistõttu jääb see igakordseks kaalutusotsuseks. Kuna kaitseala valitsejale jääb õigus hinnata hooldustööde mõju kaitse-eesmärkidele, siis ei sea nimetatud leevendus ohtu kaitse-eesmärkide saavutamist.

2.5.4. Vajalikud tegevused

Tamme sihtkaitsevööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel nende liigikoosseisu säilitamiseks vajalik rohu niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsariinde harvendamine ulatuses, mis tagab koosluste väärtuste säilimise ja suurenemise. Hinnanguliselt on Paadrema looduskaitsealal vaja taastada ning hiljem hooldada 5 ha puisniite.

Paadrema looduskaitseala metsa- ja sookoosluste loodusliku veerežiimi taastamiseks on vajalik kraavide sulgemine. Need tööd lähtuvad eelkõige vajadusest saavutada võimalikult kiiresti koosluste ja liikide soodne seisund. Hinnanguliselt on Paadrema looduskaitsealal vaja sulgeda 31,3 km kraave. Veerežiimi taastamise mõju hõlmab ligikaudu 600 ha suurust ala.

2.5.5. Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit. Kaitseväärtusi arvestades ei saa lubada kaitsealal majanduslikust huvist lähtuvaid arendusi.

Annepselja sihtkaitsevööndis on keelatud inimeste viibimine 15. veebruarist kuni 31. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Liikumispiirang seadmisel on juhitud looduskaitseseaduse § 50 lõikest 5 ja piirang on seatud kaljukotka ja merikotka kaitseks.

2.5.6. Tegevuste koostöölastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, lisasöötja jahiulukeid, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi.

Kaitseala valitseja ei koostöölasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga koostöölastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

3. Menetluse kirjeldus

Paadrema looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 18. aprillist 23. juunini 2016. a Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooni Pärnu kontoris ning Varbla Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 19. aprillil 2016. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja 20. aprillil 2016. a kohalikus ajalehes Pärnu Postimees. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 15. aprillil 2016. a.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 13 kinnisasja 14 eraomanikule ja Riigimetsa Majandamise Keskusele, Pärnu Maavalitsusele ning Varbla Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Avalikustamise käigus parandusettepanekuid ei esitatud.

Paadrema looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik arutelu toimus 14. juunil 2016. a Varbla Vallavalitsuse saalis, kus osales kaks isikut. Arutelul kaitse-eeskirja eelnõule parandusettepanekuid ei esitatud.

27. novembril 2015. a esitas RMK oma arvamuse Paadrema looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu ja seletuskirja kohta. RMK juhtis tähelepanu sellele, et Paadrema looduskaitseala läbiv Küti oja (jõgi) on MSR-is registreeritud kui riigi poolt hallatav eesvool. Küti ojal on äärmiselt vajalik lubada hooldustöid, et tagada väljaspool kaitseala asuvate maaparandusehitiste toimimine. Vastavalt kaitse-eeskirja täpsustusettepanekule täiendati Paadrema looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu, viies sisse paranduse, et kaitse-eeskirja § 7 lõige 6 punktile 2 kohaselt on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud

olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja loodusliku veerežiimi taastamine. Nimetatud regulatsioon võimaldab vajadusel hooldada Küti oja eesvoolu.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 264 on Natura 2000 võrgustiku loodusala esitatud Paadrema loodusala, mille kaitseks on moodustatud Paadrema looduskaitseala. Seetõttu tuleb Paadrema looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Paadrema looduskaitsealal on oluline kaitse-eesmärk mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Paadrema loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Loodusalade nimekirja uuendati Euroopa Komisjoni 3. detsembri 2014. a rakendusotsusega (EL) 2015/73, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2014) 9092 all), ELT L 18, 23.01.2015, lk 485–695).

Kaitseala moodustamisega tuleb korrigeerida ka loodusala piiri. Pärast Paadrema looduskaitseala moodustamist viiakse Paadrema loodusala piir vastavusse Paadrema looduskaitseala piiriga. Piirimuudatused on tingitud olemasoleva loodusala piiri korrigeerimisest uuenenud kaardiandmete alusel. Kuna hilisemate inventuuride käigus on selgunud, et alal ei ole kõiki elupaigatüüpe, mida on nimetatud kõnealuses korralduses Paadrema loodusala kaitse-eesmärkidena, on kavas korralduses kaitse-eesmärke täpsustada ja täiendada. Elupaigatüüpide andmete muutus on tingitud ühe elupaigatüübi asendumisega teise elupaigatüübiga loodusliku arengu tulemusena ning varasematest ekslikest määrangutest.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Paadrema loodusala kaitse-eesmärgiks elupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*) ja võtta kaitse-eesmärkidest maha elupaigatüüp rohunditerikkad kuusikud (9050).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Paadrema loodusala piire. Paadrema loodusala piiride muutmisel väheneb loodusala pindala 2,8 ha võrra. Loodusala pindala muutub, kuna piirijoone korrigeerimise tulemusena arvati kaitsealast välja kaitseala piiril olevad kraavid ja metsasihid.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada soolade ja seal leiduvate liikide ning metsakoosluse kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Kaitseala moodustamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Paadrema looduskaitseala on juba riikliku kaitse all ning asub inimasustuseta ja hooneteta alal, millest 94% on riigimaa või jätkuvalt riigi omanduses olev maa, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Mõju majandusele on keskmine. See avaldub kaitsekorraga seatud piirangutes metsade majandamisele ja turba kaevandamisel. Kaitseala territooriumile ei jää hinnatud turbavaru.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist ei laekunud. Looduskatseseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulu vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Senise hoiuala asemel sihtkaitsevööndi moodustamise ja kaitseala laiendamise tõttu laekub maamaksu Varbla vallale vähem ligikaudu 60 eurot aastas. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Vastavalt looduskatseseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Paadrema looduskaitsealal on 76,9 ha eramaid. Kaitseala välispiiri korrigeerimisega lisandub kaitseala koosseisu 0,05 ha eramaad ja kaitsealast arvatakse välja 2,3 ha eramaad. Kaitseala kaitsekorra uuendamisega ei lisandu kaitseala koosseisu uusi erakinnistuid,

kaitsealal asuvate erakinnistute kaitsekord ei muutu rangemaks ning seega ei kaasne riigile lisakohustusi.

Kaitsealal jääb eramaadele 52,7 ha metsamaad, mis asub sihtkaitsevööndis. Kaitsealal, mis on ühtlasi loodusala, saab taotleda metsatoetust 110 eurot sihtkaitsevööndi metsamaa hektari kohta. Võrreldes olemasoleva kaitsealaga väheneb toetusalune pindala 0,8 ha võrra.

Paadrema looduskaitseala kaitsekorra uuendamisega arvatakse hoiualast sihtkaitsevööndisse riigimetsa 28 hektarit. Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutuste kohaselt jääb majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu Pärnumaal keskmiselt 124 eurot hektari kohta aastas. Kuna hoiuala metsade majandamine oli ka varasemalt kitsendatud, oli majanduspiirangutega metsade kavandatav raieaht ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Eelnevat arvestades, ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu täiendavate piirangute seadmisel ligikaudu 347 euroni.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kõik ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.